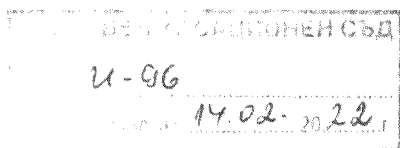

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ВЪРХОВЕН
КАСАЦИОНЕН
СЪД

Народно Събрание
Вх. № КП-47-253-03-15
д/г: 14.02.2022 г.

ДО
Г-Н МИЛЕН МАТЕЕВ –
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА КОМИСИЯТА
ПО КОНСТИТУЦИОННИ И
ПРАВНИ ВЪПРОСИ
В 47-ТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Относно: становище на Върховния касационен съд по проекта на Закон за изменение и допълнение на Гражданския процесуален кодекс № 47-154-01-10

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН МАТЕЕВ,

Приложено Ви изпращам становището на Върховния касационен съд на Република България относно проекта на Закон за изменение и допълнение на Гражданския процесуален кодекс № 47-154-01-10, внесен от Елена Цонева Гунчева и група народни представители на 23.12.2021 г.

С уважение,

ГАЛИНА ЗАХАРОВА –
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД

С Т А Н О В И Щ Е

На Върховния касационен съд на Република България

Относно: проект на Закон за изменение и допълнение на
Гражданския процесуален кодекс № 47-154-01-10

Предлаганото изменение на чл. 47, ал.7 ГПК има две части.

Първата част се отнася за подпомагащата страна. Предлага се разпоредбата на чл. 47, ал.6 ГПК да е приложима и по отношение на подпомагаща страна, което означава на подпомагащата страна да бъде назначаван особен представител, ако предприетите действия по уведомяване на известните по делото адреси, останат безрезултатни. В тази част законопроектът няма мотиви, не е посочено какво налага исканото изменение. Намираме изменението за неоправдано по следните съображения:

Правилата на чл. 47 ГПК за връчване на съобщение чрез залепване на уведомление имат за цел да разрешат трудностите при първоначално връчване на исковата молба и приложенията към нея. По този начин се осигурява развитието на съдебния процес при невъзможност книжата да бъдат връчени по реда на чл. 45 и чл. 46 ГПК, като процедурата се развива под контрола на съда. /Виж мотивите към Решение на Конституционния съд по к.д. № 4/2009г./ Редакцията на ал.1 установява, че разпоредбите се отнасят до призоваването на ответника по иска, а по силата на ал.7 правилата на алинеи от първа до пета се прилагат и при връчване на съобщения на подпомагаща страна. Следователно, при връчване на съобщения на привлечена подпомагаща страна може да бъде извършено залепване на уведомление, ако то не даде резултат съдът проверява служебно адресната му регистрация, изпраща съобщения на постоянния и на настоящия адрес /ако те не са посочени по делото/, проверява и

местоработата на лицето; когато връчване не се осъществи на никой от адресите, то съобщението се смята за редовно връчено с изтичането на срока за получаване на книгата - чл.47, ал.5 ГПК. Разпоредбата на чл.47, ал.6 ГПК /за назначаване на особен представител на ответника на разноси на ищеца/ понастоящем не е приложима за подпомагащата страна поради специфичното положение на това лице, а и с оглед действието на специалната разпоредба на чл. 219, ал.2 ГПК.

Тук следва да се извърши разграничение, че нормите на чл. 47, ал.1-5 ГПК относно призоваването са приложими само по отношение на подпомагаща страна, която е привлечена в процеса по чл. 219 ГПК, но не и за трето лице, което е встъпило по свое желание - чл. 218 ГПК. При привличането третото лице получава качеството на подпомагаща страна не по своя воля, а по искане на някоя от главните страни в процеса. Правото на третото лице за участие в делото е гарантирано с изискването привличането да се извърши единствено пред първата инстанция и то най-късно в указанияте за ищеца и ответника процесуални срокове - чл. 219, ал.1 ГПК. По този начин му е дадена възможност да участва в делото от неговото начало, за да не бъде обвързано от мотивите на решението /чл.223 ГПК/, без да е било в състояние да въздейства върху изхода на делото. Гаранция за възможността му да участва в процеса е и разпоредбата на чл. 219, ал.2 ГПК, според която привличане на трето лице не се допуска, ако то няма постоянен адрес в Република България или живее в чужбина. Затова, когато съдът, въпреки положените усилия, не намери третото лице-помагач на настоящ или постоянен адрес, нито са налице данни за някакъв друг адрес за призоваване, на който може да бъде намерено, то е приложима първата хипотеза на чл.219, ал.2 ГПК и привличането следва да бъде отказано, а ако вече е допуснато - определението за конституирането му следва да бъде отменено. В този смисъл е създадена и установена трайна практика на Върховния касационен съд - Определение № 654/09.12.2015 г. по ч.т.д. № 2275/2015 г. на I т.о. на ВКС, Определение № 212/07.05.2019 г. по ч.т.д. № 632/2019г. на I т.о. на ВКС.

Предлаганото изменение, с което при ненамиране на привлеченото трето лице-помагач на възможните адреси за призоваване, съдът ще е длъжен да му назначава особен представител, не ще осигури по-добра защита на правата на привлечената страна в сравнение със сега съществуващата. /В разпоредбата не е посочено, но разноските за

особения представител следва да са в тежест на страната, която иска привличането./ Прилагането на ал.7 на чл. 47 и спрямо привлечено трето лице-помагач ще доведе до забавяне, оскъпяване и затормозяване на процеса, без срещу това да се постигне някаква положителна цел. Тук може би е редно да се вземе предвид и често наблюдаваната практика назначеният особен представител да обжалва немотивирано и неоснователно съдебните актове с цел получаване на възнаграждение за всяка следваща инстанция.

Поради това считаме, че изменението на чл. 47, ал.7 ГПК касаещо подпомагащата страна, е неудачно.

Втората част на изменението на чл. 47, ал.7 ГПК касае назначаването на особен представител и при връчване на заповед за изпълнение. В тази част изменението също е безпредметно, доколкото с изменението на чл. 415, ал.1, т.2 ГПК от 2019г. е предвидена в достатъчна степен защита за длъжника. Когато заповедта за изпълнение е връчена на длъжника при условията на чл. 47, ал.5 и връчителят е събрал данни по установения ред, че длъжника не живее на адреса, за съда се поражда задължение да укаже на заявителя, че следва да предяви иск за вземането си. По този начин спорът за вземането задължително продължава по исков ред и в рамките на исковото производство ще намери приложение действащата разпоредба на чл. 47 ГПК.

С предвиденото в проекта изменение на разпоредбата на чл.417 от ГПК се цели изключването на документите и извлеченията от счетоводните книги, с които се установяват вземания на държавните учреждения, общините и банките, както и записите на заповед, менителниците и приравнените на тях други ценни книги на заповед, както и облигации и купони за лихви по тях, от категорията на предвидените в същия текст документи, съставляващи основание за издаване на заповед за незабавно изпълнение. Промяната се аргументира в мотивите към законопроекта с необходимост от премахване на порочни процедури, при които се злоупотребява с право от страна на недобросъвестни кредитори, като най – спорните заповедни производства се заменят с искиви производства с пълна равнопоставеност на страните.

Предложеното законодателно изменение не отчита целта на заповедното производство като институт, предоставящ бърз и опростен

процесуален способ за събиране по съдебен ред на безспорни вземания. Този способ се използва за да се спести и на двете страни воденето на продължителен и скъпо струващ съдебен процес в случаите, при които вземането е безспорно, но от страна на длъжника липсва доброволно изпълнение. В самото заповедно производство се извършва проверка на безспорността на вземането, като подаването на възражение от страна на длъжника срещу издадената заповед за изпълнение налага инициране на процес от кредитора по общия исков ред, в който да се извърши проверката за съществуването на вземането. Следователно установяването на привилегията за облекчено събиране на вземанията, удостоверени с документите предвидени в чл.417 от ГПК и други закони / не прегражда възможността на длъжниците по тези вземания да получат защита в исково производство при пълна равнопоставеност на страните. Достатъчна предпоставка за това е подаването на възражение срещу издадената заповед за изпълнение.

Основна част от заповедите за незабавно изпълнение се издават на основание чл.417, т. 2 от ГПК въз основа на документи и извлечения от счетоводните книги на банки за вземания по договори за кредит, сключени с потребители. В образуваните след подадени от длъжниците възражения съдебни производства по реда на чл.422 от ГПК действително бе установено прилагането на недобросъвестни практики, изразяващи се основно в едностранно изменение на лихви в отклонение от първоначалните уговорки в договорите и погасителните планове към тях, липса на уведомление до длъжниците за извършените изменения на лихвения процент, неоснователно позоваване на настъпила предсрочна изискуемост. Именно поради тези причини с последователните изменения на ГПК от 2017г. и 2019г. бе засилен служебният контрол на съда върху неравноправните клаузи в потребителските договори, който се осъществява последователно както в рамките на заповедното производство, така и в образувания след подаването на възражение исков процес по реда на чл.422 от ГПК.

До измененията на ГПК през 2017г. и 2019г. служебната проверка за неравноправни клаузи в потребителските договори се извършваше едва в исковото производство по реда на чл.422 от ГПК. В заповедното производство на етап произнасяне по заявлението служебната проверка от страна на съда не можеше да бъде ефективно осъществена поради липса

на представен от заявителя договор, на основание на който е възникнало вземането и общите условия към него. След осъществените законодателни изменения бе решен проблемът с ефективността на служебния контрол на съда върху неравноправните клаузи в потребителските договори, при които кредиторът е пристъпил към осъществяване на вземането си по реда на заповедното производство. Това бе постигнато с изменение на разпоредбите на чл. 417 т.2 от ГПК, съгласно която понастоящем към извлечението от счетоводните книги на банка, следва да бъде представен документът, от който произтича вземането на банката, заедно с всички негови приложения, включително приложимите общи условия и на чл.417 т.10 от ГПК, предвиждаща понастоящем, че когато ценната книга обезпечава вземане, произтичащо от договор, сключен с потребител, към заявлението се прилага договорът, ако е в писмена форма, заедно с всички негови приложения, включително приложимите общи условия. Наред с това съгласно чл.411 ал.2 от ГПК съдът не издава заповед за изпълнение, ако искането не отговаря на изискванията по чл.410 от ГПК и заявителят не отстрани допуснатите нередовности в тридневен срок от съобщението, тоест ако не се представи за преценка договорът за кредит в неговата цялост заповед за изпълнение не се издава. В резултат на тези изменения изрично бе предоставена възможност на съда въз основа на фактически и правни основания, произтичащи от твърденията на заявителя и от представения договор с общите условия към него, да откаже да издаде заповед за изпълнение, ако искането се основава на неравноправна клауза в договора. По този начин служебната проверка за неравноправни клаузи може да се осъществи на три етапа преди образуването на исковото производство: 1/при произнасяне по заявлението, още преди длъжникът да е подал възражение, 2/ при обжалване на разпореждането за незабавно изпълнение по чл.419 от ГПК, 3/ при произнасяне по искане за спиране на изпълнението по чл.420 от ГПК. Още веднъж служебна преценка за наличие на неравноправни клаузи се осъществява и в хода на образуваното исково производство по реда на чл.422 от ГПК.

Особено съществено с оглед ефективните средства за защита на длъжника в заповедното производство е приетото през 2019г. изменение на разпоредбата на чл.420 от ГПК. С новата алинея 5 на чл.420 от ГПК е предоставена възможност на длъжника да поиска спиране на принудителното изпълнение по всяко време до приключване на исковото производство, ако вземането се основава на неравноправна клауза в

договор с потребител. С това се осуетява възможността при пропуск на длъжника да поиска спиране на изпълнение с възражението, действията по принудителното изпълнение да продължат паралелно с исковото производство и да се стигне до изпълнение върху имущество на длъжника преди приключване на исковия процес. Наред с това в новата редакция на нормата на чл.420 ал.2 от ГПК е предвидено, че потребителят може да иска спиране на изпълнението като се основе само на неравноправния характер на клаузи от договора, без да се изисква внасяне на сума за обезпечение. Това налага извода, че с измененията от 2019г. са преодолени съществените проблеми в уредбата на заповедното производство, като понастоящем осигурената защита на длъжниците, в частност на потребителите, отговаря на заложените в практиката на Съда на ЕС критерии.

По отношение на документите и извлеченията от сметките, с които се установяват вземания на държавните учреждения и общините, са напълно неотнормирани и не следва да се обсъждат твърденията за порочни процедури, при които се злоупотребява с право от страна на недобросъвестни кредитори.

По отношение на записите на заповед, менителниците и приравнените на тях други ценни книжа на заповед, както и облигации и купони за лихви по тях, ефективно средство на защита както за потребителите, така и за търговците, в качеството им на длъжници, е изрично установеното правило в разпоредбата на чл.420 ал.1 от ГПК, че възражението срещу заповедта за изпълнение не спира принудителното изпълнение в случаите по чл. 417, т. 1 - 9 от ГПК, съответно самото възражение спира принудителното изпълнение по чл.417 т.10 от ГПК.

При преценка на необходимостта от законодателни изменения следва да се отчете и историческото развитие на заповедното производство като институт. Същото е уредено в Закона за заповедното производство от 1897г., впоследствие уредбата е включена в Закона за гражданското съдопроизводство и е отпаднало при приемането на ГПК от 1952г. /отм./ В отменения ГПК /1952г./ е предвидено принудително изпълнение въз основа на несъдебни изпълнителни основания, между които са документите и извлеченията от сметките, с които се установяват вземания на банките, държавните учреждения и общините, както и записите на заповед, менителниците и приравнените на тях други ценни книжа на

заповед, както и облигации и купони за лихви по тях. Възстановяването на заповедното производство в ГПК от 2007г. е наложено от необходимостта вътрешният процесуален ред да се доближи до съдебните процедури, съществуващи в останалите държави членки на ЕС, като с него отново е установена привилегията за облекчено събиране на вземанията на банките, държавните учреждения и общините, както и вземанията по записите на заповед, менителниците и приравнените на тях други ценни книжа на заповед, както и облигации и купони за лихви по тях. Изложеното не оставя съмнение за обществената значимост на вземанията по документите по чл.417 т.2 и т.10 от ГПК , които в продължение на целия посочен период трайно са били обект на специална регламентация от законодателя.

По изложените съображения становището на ВКС е, че предвиденото в законопроекта изменение на чл.417 от ГПК противоречи на цялостната концепция на заповедното производство. Същевременно то не допринася за постигане на целите, изложени в мотивите на законопроекта, доколкото в действащата уредба са въведени редица ефективни механизми за защита на длъжника.

Изготвили становището:

Веселка Марева:

Вероника Николова: